

Bureau Energieprojecten
Insprakpunt Port of Moerdijk (POM 380-150-20 kV)
Postbus 111
9200 AC Drachten

Verzenddatum	Ons kenmerk	Uw kenmerk	Behandeld door
04-06-2026	1935010	--	REO/ [REDACTED]

Onderwerp   zienswijze gemeente Moerdijk op het concept voorkeursalternatief (inclusief bijlagen) voor POM 380-150-20 kV

Geachte heer, mevrouw,

Met interesse hebben we kennisgenomen van het concept Voorkeursalternatief Hoog- en middenspanningsstations Port of Moerdijk 380kV, Port of Moerdijk 150 kV en Port of Moerdijk 20 kV (hierna: concept VKA), die u vanaf 8 mei 2026, inclusief bijlagen, ter inzage heeft gelegd. Graag maken wij gebruik van de mogelijkheid te reageren op deze documenten.

Onze reactie bestaat uit deze brief en twee bijlagen. In bijlage 1 hebben we de gedetailleerde opmerkingen van onze zienswijze in tabelvorm opgenomen. Deze bijlage maakt integraal onderdeel uit van onze zienswijze. In bijlage 2 hebben we opmerkingen opgenomen die we eerder hebben meegegeven op de 90% versie van de MER deel B. Aangezien we geen terugkoppeling hebben ontvangen over de verwerking van die opmerkingen, geven we deze voor de volledigheid nog een keer mee.

Raadsbesluit

Op 19 november heeft de gemeenteraad van Moerdijk een mandaatbesluit genomen ten aanzien van de zoekrichting voor uitbreiding van het haven en industrieterrein, de randvoorwaarden waaronder dat mogelijk is, bouwstenen voor nadere uitwerking in een gebiedsprogramma en de organisatie en financiën die dit vraagt. In de kern houdt het besluit in dat uitbreiding in zuidoostelijke richting niet wenselijk is. Uitbreiding in oostelijke richting kan onder drie voorwaarden:

- Lange termijn duidelijkheid, zekerheid en perspectief voor iedereen die door de plannen geraakt wordt;
- Inrichting van een fonds voor investeringen in leefbaarheid en brede welvaart dat structureel wordt gevoed;
- Een lange termijn samenwerking tussen Rijk en regio gericht op een gezamenlijke, integrale ontwikkelaanpak.

Alleen zoeklocatie Gorsdijk voldoet voor de ontwikkeling van POM 380-150-20 kV aan het mandaatbesluit. En hoewel deze locatie is behouden als één van de concept voorkeursalternatieven hebben wij hier een paar opmerkingen bij.

In het concept VKA wordt een duidelijke keuze gemaakt voor zoeklocatie Krukweg. Zoeklocatie Gorsdijk wordt alleen als concept VKA aangehouden voor het geval de Ontwerptafel in juni besluit voor de oostelijke ontwikkelrichting. De manier waarop de locaties zijn beoordeeld vertroebelt dit besluit. Gorsdijk scoort weliswaar minder goed dan Krukweg gezien vanuit alléén het project POM 380-150-20 kV. Maar wanneer met een integrale blik gekeken zou worden naar de ontwikkeling van de hele Powerport regio, dan zou een aantal criteria, waarop Gorsdijk slecht scoort, niet meer onderscheidend zijn.

Daarnaast verbaast het ons dat het besluit van de raad niet is meegenomen in de beoordeling van het thema Omgeving. Op geen enkele manier wordt ernaar verwezen. Ondanks dat het raadsbesluit geen besluit van de ontwerptafel is over de ontwikkelrichting, is het wel relevante informatie om mee te nemen in de beoordeling van alternatieven op het thema Omgeving.

Ontwerptafel Powerport

Rijk, provincie, waterschap en gemeente(n) werken parallel aan dit project ook intensief samen aan de Ontwerptafel Powerport regio Moerdijk. Daarbij gaat het niet alleen om de vraag naar ruimte voor energie-infrastructuur, maar om de totale vraag naar ruimte in relatie tot energie, economie, mobiliteit, landschap en leefomgeving. Op de Ontwerptafel worden ruimte vragende (fysiek en milieu) opgaven van lokaal, regionaal en nationale belang afgewogen. Hierbij wordt ook expliciet het belang van structurele verbetering van de leefbaarheid en toekomstbestendig perspectief voor de inwoners en ondernemers (brede welvaart) meegenomen. Tijdens het BO leefomgeving van 11 juni hebben wij met het Rijk afgesproken dat de locatiekeuze voor het hoogspanningsstation POM 380-150-20 kV en de keuze voor de uitbreidingsrichting van het Haven en Industrierrein op elkaar worden uitgelijnd zodat toekomst vaste keuzen worden gemaakt. Zolang er nog geen keuze is gemaakt over de uitbreidingsrichting voor de integrale opgave dienen beide zoekrichtingen gelijkwaardig onderzocht en uitgewerkt te worden.

De ter inzage gelegde documenten doen geen recht aan de waarde en het doel van de Ontwerptafel. In de stukken wordt de scope van de Ontwerptafel weliswaar beschreven, maar verder wordt op geen enkele manier de relatie met de grotere opgave voor de regio in de MER en IEA adequaat meegenomen. Bovendien wordt de reikwijdte van de Ontwerptafel beperkt tot 'het geven van adviezen' over bijvoorbeeld locatiekeuze en randvoorwaarden. Door deze onderwaardering en het ontbreken van 'het grotere plaatje' in de MER en IEA worden de alternatieven voor POM geïsoleerd beoordeeld vanuit het project. De beoordeling van alternatieven zou een ander beeld laten zien, wanneer de totale opgave vanuit een integraal ontwikkelingsperspectief zou zijn meegenomen.

Door alleen naar de alternatieven te kijken vanuit één geïsoleerd project, ontstaat een gefragmenteerd en vertekend beeld van de alternatieven. Wij weten dat een milieu effect rapportage alleen kijkt naar de huidige situatie en daarbij slechts rekening houdt met andere projecten waarvoor al planologische besluiten zijn genomen. Deze werkwijze is hier niet toepasbaar: er dient breder te worden gekeken. Dat komt omdat het Rijk in het BO leefomgeving van 11 juni 2025 heeft vastgesteld dat hier een onafwendbare opgave ligt van 450 hectare waarvoor nog geen planologische procedure is doorlopen, maar die wel zeer veel invloed heeft op de locatiekeuze van het hoogspanningsstation. Wij weten dat er geruchten leven dat de opgave kleiner wordt, maar zolang de 450 hectare niet van tafel is gegaan is dit waar wij ons toe te verhouden hebben. Doordat er nu geen brede integrale

afweging van alternatieven heeft plaatsgevonden dreigen de zorgen die wij eerder hebben geuit over de effecten op de brede welvaart en de leefbaarheid van de omgeving, nu realiteit te worden.

De gevoeligheidsanalyse, waarin de autonome ontwikkelingen en de raakvlakprojecten met het oog op toekomstvastheid zijn beoordeeld, heeft volgens ons een onvolledige scope. Essentiële onderdelen van de onafwendbare ruimte vraag van 450 hectare ontbreken daarin. Uitbreiding van industrie in het kader van de circulaire economie bijvoorbeeld, en de productie van waterstof hebben een significante impact op het ruimtegebruik en de leefbaarheid van de omgeving. Maar deze aspecten ontbreken in de gevoeligheidsanalyse. Dat betekent dat belangrijke onderdelen, zoals de toekomstige klantaansluitingen in het te ontwikkelen gebied en de locatie daarvan, niet adequaat zijn meegenomen in de gevoeligheidsanalyse. In plaats daarvan wordt de toekomstvastheid van de alternatieven beoordeeld op basis van een aantal autonome ontwikkelingen die vanuit een integrale visie op de ontwikkeling van het gebied, niet meer onderscheidend zijn. Dat vinden wij een ernstige tekortkoming in de onderzoeken, zeker daar waar in de Integrale Effecten Analyse de toekomstvastheid van dit project een belangrijke waarde wordt toegekend.

Nut en noodzaak

Het concept VKA beschrijft de nut en noodzaak voor de stations aan de hand van een viertal punten, namelijk de uitbreiding van het HiM en woningbouw in relatie tot netcongestie, de verduurzaming van de industrie en bedrijven in de regio, het faciliteren van VAWOZ en de voorziene ontwikkelingen in de Powerport. Zonder te twifelen aan nut en noodzaak van de stations hebben wij hierbij een aantal opmerkingen.

Ten eerste is de onderbouwing van nut en noodzaak voor de stations met een mogelijke aanlanding voor wind op zee een verkeerde voorstelling van zaken. Het is immers andersom. De aanlanding van wind op zee in Moerdijk wordt in het programma VAWOZ onderzocht *vanwege* de mogelijkheden die voor een aanlanding in Moerdijk ontstaan door de realisatie van dit station. Bovendien is in het programma VAWOZ nog geen keuze gemaakt voor de aanlandlocaties van wind op zee, waardoor VAWOZ *geen* onderbouwing voor het station *kan* geven. Deze verkeerde voorstelling van zaken draagt niet bij aan een transparant proces en is een onnodige opklopperij van nut en noodzaak.

Ten tweede zijn wij verbaasd over de genoemde relatie van deze stations met de woningbouwopgave. Voor ons is dat nieuw. Wij hebben uit de gesprekken met Enexis hierover steeds begrepen dat de woningbouwplannen voor Zevenbergen-oost en Zevenbergen-noord niet afhankelijk zijn van de realisatie van POM 380-150-20 kV en dat deze woningen, mede door in de directe omgeving van de projecten maatregelen te nemen, kunnen worden aangesloten op het bestaande elektriciteitsnet. Door nu de nieuwe stations te onderbouwen vanuit onze woningbouwopgave ontstaat onnodig verwarring.

Ten derde worden de voorziene ontwikkelingen in de Powerport regio op geen enkele manier toegelicht en blijft het onduidelijk met welke voorzieningen rekening wordt gehouden, en in hoeverre de nieuwe stations dat kunnen faciliteren. In onze ogen is dat een ernstige tekortkoming in de onderbouwing. De opgave is bekend: de Ontwerptafel heeft vastgesteld dat 450 hectare onafwendbaar nodig is voor de energievoorziening, voor verduurzaming van de industrie en voor groei van de circulaire economie. Bij herhaling hebben wij gevraagd hoeveel transportcapaciteit op de verschillende netvlakken door dit project wordt gerealiseerd, en hoeveel daarvan bedoeld is voor de verduurzaming van de bestaande industrie en voor (bekende) nieuwe afnemers. Met andere woorden: welke transportcapaciteit is er nog over na verduurzaming van de huidige industrie en bedrijven en welk deel van de resterende opgave kan daarmee grosso modo gefaciliteerd worden en welk

deel niet. Tot nu toe hebben we daar geen bevredigend antwoord op gekregen en dat is onacceptabel. Temeer omdat de mogelijkheden voor toekomstige uitbreiding van de stations worden meegewogen in de toekomstvastheid van de verschillende locaties. Dit is geen voorbeeld van de lange termijn samenwerking tussen overheden en netbeheerders die nodig is, voor het integraal programmeren van het energiesysteem van de toekomst. Wij dringen er met klem op aan om hierover openheid van zaken te geven. Daarbij nemen we geen genoegen met antwoorden als 'de toekomst is onbekend en hangt af van de markt'. Want dat weten we wel. Waar het ons om gaat is om een beeld te krijgen van de aannames die TenneT en Enexis hebben gedaan over de groei van het elektriciteitsverbruik, en de toekomstvastheid van deze uitbreiding. Inwoners van Moerdijk hebben er recht op om inzicht te hebben in eventuele toekomstige nieuwe uitbreidingen van de elektriciteitsinfrastructuur en bij welke ontwikkelingen die nodig zouden kunnen zijn. En ook voor ons als gemeente is dat inzicht belangrijk in verband met onze verantwoordelijkheden bij de verdere ontwikkeling van de Powerport regio.

Beoordeling locaties Gorsdijk en Krukweg

Bij de beoordeling van de locaties Gorsdijk en Krukweg hebben wij meerdere bedenkingen. De alternatieven die als zoeklocatie in beeld waren zijn beoordeeld op basis van een aantal criteria. De uitkomst daarvan is volgens de onderzoeken, dat locatie Krukweg de voorkeur verdient. Van locatie Gorsdijk wordt gesteld dat die niet maakbaar is, maar toch wordt aangehouden als cVKA in verband met het besluit dat de Ontwerptafel nog moet nemen over de ontwikkelrichting van het gebied. Bij deze conclusies hebben wij verschillende bedenkingen.

Ten eerste geeft de multi criteria analyse een uitkomst voor een voorkeursalternatief dat vanuit het project bezien wellicht de beste is. De conclusies voor Gorsdijk en voor Krukweg zijn dan wel volgbaar. Maar wanneer de inpassing van het station zou worden bezien vanuit een integrale gebiedsbenadering en vanuit een keuze voor de ontwikkelrichting, zou een aantal 'onderscheidende' criteria niet meer relevant zijn. Door bijvoorbeeld de keuze voor de oostelijke ontwikkelrichting zou ophoging van de locatie Gorsdijk met 5 meter een gevolg zijn van die keuze in plaats van een sterk nadeel voor deze locatie. En er zouden meer inpassings- en compensatiemogelijkheden beschikbaar komen voor de impact die locatie Gorsdijk heeft op bijvoorbeeld Natuurnetwerk Nederland, houtopstanden en verstoring van aanwezige biotopen, verblijfplaatsen en leefgebieden voor grondgebonden dieren. Kortom, het is bij een dergelijk omvangrijke opgave nodig om integraal naar de ontwikkeling van het gebied te kijken en van daaruit het station optimaal in te passen dan een keuze te maken van alléén het perspectief van het project.

Ten tweede geeft de kabelstudie voor de realiseerbaarheid van de 380kV verbinding naar VAWOZ exact dezelfde conclusies voor Gorsdijk en Krukweg. Zowel in termen van haalbaarheid als in termen van knelpunten. Kennelijk is het voor Sweco, die dat onderzocht heeft, niet onderscheidend dat de verbindingen vanuit Gorsdijk wat langer zijn dan vanuit Krukweg. Toch heeft Gorsdijk een negatievere beoordeling gekregen dan Krukweg, terwijl de onderbouwing daarvan ontbreekt.

In het verlengde daarvan geeft de kabelstudie voor de realiseerbaarheid van de aansluiting van klanten van Enexis dezelfde conclusies voor Gorsdijk en Krukweg. Toch is het oordeel dat Gorsdijk in het geheel niet realiseerbaar is, vanwege het beleid van Enexis dat aanvullende eisen stelt aan de klantverbindingen die het station verlaten. Deze eisen worden verder niet toegelicht en zijn ook buiten de kabelstudie gebleven. Wij begrijpen niet waarom generiek technisch beleid van Enexis, zonder verdere toelichting, een reden is om de locatie die onlosmakelijk is verbonden aan het mandaatbesluit van de gemeenteraad, als 'niet

maakbaar' te categoriseren. De impact van deze niet onderbouwde eis is onevenredig groot. Wij vinden dat onderzocht (had) moet(en) worden op welke manier de kabelcircuits het station wel kunnen verlaten. Daarbij had ook bekeken kunnen worden of een gesplitst ontwerp een oplossing kan bieden. Het uitgangspunt dat het een gecombineerd station moet worden is immers niet houdbaar. Dat uitgangspunt wordt onderbouwd vanuit ruimtebeslag. Dat zou kleiner zijn bij een gecombineerd station. Echter, uit tabel 2.1 van de Integrale Effecten Analyse blijkt dat juist de gesplitste stations de minste ruimte vragen.

Ten derde wordt de realisatie van Gorsdijk beoordeeld als technisch 'zeer complex'. De reden die daarvoor wordt gegeven is dat de locatie met 5 meter moet worden opgehoogd. Deze conclusie vinden wij niet aannemelijk. Nederland heeft een ruime nationale en internationale ervaring met het opspuiten van zand. We begrijpen dat ophoging tot meer werk en tot hogere kosten leidt, maar niet dat dat technisch 'zeer complex' is.

Geluid

De activiteit van POM 380-150-20 kV maakt geluid en neemt geluidruimte in van bestaande en nog te ontwikkelen Powerport regio Moerdijk. Wij hebben er eerder op aangedrongen om de geluidbelasting van POM 380-150-20 kV zo laag mogelijk te houden door het nemen van bronmaatregelen. Dergelijke bronmaatregelen zijn weliswaar beschreven in de MER fase 1 Deel B bijlage XII Akoestisch onderzoek van Peutz, maar gesteld wordt dat deze maatregelen geen voorwaarde vormen voor het concept VKA, omdat zonder deze maatregelen ook wordt voldaan aan de geluidsnormen.

Wij vinden dit een onaanvaardbaar risico voor de verdere ontwikkeling van de regio. Alle elementen van de onafwendbare voorziene ontwikkeling maken geluid. Door nu geen bronmaatregelen mee te nemen voor POM loopt die geluidruimte snel vol, waardoor de overige ontwikkelingen in de Powerport regio onmogelijk worden of de leefbaarheid in onze kernen wordt geschaad. En dat kan niet de bedoeling zijn.

Zorgvuldigheid

De totale omvang van de onderzoeksrapporten en bijlagen is groot en ingewikkeld. Daarbij constateren wij dat de rapporten en bijlagen op vele punten niet consistent zijn. Wij maken ons zorgen over de zorgvuldigheid waarmee de onderzoeksresultaten gepresenteerd zijn. Hierdoor is ook het beoordelen van de stukken lastig gebleken.

Ten eerste zien wij onzorgvuldigheden in eerder toegezegde aanpassingen die nog steeds niet gedaan zijn. Ten tweede zien we dat punten waarvan wij eerder hebben aangegeven dat deze foutief zijn, ongewijzigd blijven terugkomen. Ten derde blijft ook het foutief benoemen van straatnamen, ondanks onze gedane suggesties, helaas bestaan.

Inconsistenties zien we onder andere terugkomen in de beschrijving van de onderzochte locaties en in de beschrijving van de benodigde oppervlakte voor de stations op de verschillende locaties. Daarnaast constateren wij dat het 'ruimtebeslag op woningen' onvolledig is. En door deze formulering wordt niet duidelijk dat deze woningen uitgekocht moeten worden indien gekozen wordt voor dat alternatief.

Informereren van bewoners

Bewoners van locaties die door deze plannen in gebruiksfunctie worden geraakt en daardoor mogelijk moeten verdwijnen, zijn pas op de dag van de terinzagelegging daarover geïnformeerd. Dit was überhaupt niet gebeurd wanneer de gemeente daar niet op had

geïntervenieerd. Deze houding en werkwijze van TenneT en Enexis vinden wij zorgwekkend en geeft geen vertrouwen in een menselijke aanpak zoals aan de Ontwerptafel is afgesproken. Met klem vragen wij u om te bevorderen dat TenneT en Enexis rekening houden met de onrust en zorgen die dit project in de omgeving kan veroorzaken en daar in de volgende stappen ook daadwerkelijk naar handelen. In deze fase worden weliswaar nog geen onomkeerbare besluiten genomen, maar ook de mogelijke vooruitzichten die uit de ter inzage gelegde stukken duidelijk worden kunnen zorgen voor veel onrust en onzekerheid. Het uitvoeren van een participatieplan is méér dan het volgen van de daarin genoemde processtappen. Persoonlijk contact en transparantie over de gevolgen van wat er gebeurt gaat heeft *altijd* prioriteit.

Punten om in de uitwerking rekening mee te houden

In bijlage 1 is een aantal punten opgenomen die in de verdere uitwerking aandacht verdienen. Specifiek verwijzen we daarbij naar de opmerkingen die we hebben gemaakt over de transportstudie en de kabelstudie. De beperkingen die voor het transport van transformatoren en voor de kabeltracés naar voren zijn gekomen dienen adequaat geadresseerd te worden in de vervolgstappen.

Conclusie

Ondanks de omvang van de ter inzage gelegde stukken vinden wij de onderbouwing voor Krukweg als voorkeursalternatief voor realisatie van POM 380-150-20 kV niet overtuigend en krijgen we het gevoel dat in de rapporten naar een eindconclusie wordt toegewerkt die nodig is om de stations 'op tijd en volgens planning' op te leveren. Vanuit oogpunt van urgentie van een spoedige realisatie van extra netcapaciteit is een snelle realisatie van de stations begrijpelijk. Vanuit oogpunt van het effect op de leefbaarheid en brede welvaart in het gebied baart ons dat grote zorgen. Door keuzes te maken vanuit een projectprocedure zonder met een integrale blik te kijken naar de ontwikkeling van de totale opgave in de regio ontstaat het risico dat een keuze voor Krukweg suboptimaal is. Bovendien vinden wij dat de locatiekeuze voor het hoogspanningsstation en de keuze voor de uitbreidingsrichting van het Haven en Industrierrein onvoldoende op elkaar zijn uitgelijnd.

Met vriendelijke groet,
Burgemeester en wethouders van Moerdijk,

S. Elseman
Gemeentesecretaris

A.J. Moerkerke
Burgemeester

Bijlage 1 – gedetailleerde opmerkingen bij c-Vka (inclusief bijlagen)

Bijlage 2 – niet beantwoorde of verwerkte opmerkingen 90%-versie MER deel B.

Bijlage 1: gedetailleerde opmerkingen bij het concept VKA POM 380-150-20 kV

Nr	Blz	Opmerkingen
Concept VKA		
1	3	De beschrijving van de zoeklocaties is onzorgvuldig. Er ontbreken adressen en boerderijen die door de plannen wel geraakt worden. Daarnaast zijn er onjuistheden in het gebruik van straatnamen. Plus de duiding van de Roode Vaart en de Roodevaart is vaak onjuist. Wij vinden het belangrijk dat de zorgvuldigheid beter wordt.
2	10	De benodigde ruimte voor de stations is in de cVKA op een andere manier beschreven dan in de onderliggende bijlage zoals de IEA. Daardoor wordt het onnavolgbaar welke ruimte deze stations zullen innemen. Geef duidelijk en consistent aan hoeveel ruimte wordt gevraagd door de stations, veiligheidszone en andere voorzieningen. De benodigde ruimte wordt door het cVKA onderschat.
3	11	Er staat dat de constructies worden geplaatst in open bouwwerken, voor zover dit vanuit geluidsbelasting op de omgeving mogelijk is. Met klem vragen wij op aanvullende geluidsbeperkende maatregelen, ook indien de geluidruimte voldoende is. Gelet op de gehele opgave voor de powerport bestaande uit de realisatie van energieinfrastructuur, converterstation, elektrolyser en uitbreiding van de industriële activiteit is het nodig om het geluidsbelasting maximaal te beperken.
4	15	De nut en noodzaak wordt onderbouwd door oa VAWOZ. Maar dat is de omgekeerde wereld. Aanlanding wind op zee in Moerdijk wordt onderzocht omdat het te bouwen hoogspanningsstation de mogelijkheid van een aanlanding biedt. Het is niet andersom. Bovendien zijn de 'voorzienende ontwikkelingen' geen onderbouwing zonder uitwerking van die ontwikkelingen. Waar gaat het over, wat is de hardheid ervan, waar is of wordt daarover besloten. Hoeveel ontwikkelingen kan dit station faciliteren. Dit punt is dus inhoudsloos en zeker geen onderbouwing van de nut en noodzaak voor de stations.
5	19	De ontwerpafel geeft weliswaar adviezen aan de projecten, maar belangrijker is de afspraak binnen de ontwerpafel dat individuele projectbesluiten binnen de integrale gebiedsontwikkelingen van de Powerport dienen te liggen. Dat ontbreekt nu volledig, waardoor de schijn van selectiviteit ontstaat. Door het hele stuk is de rol van de ontwerpafel en de samenwerking tussen partijen onderbelicht. We vinden dat een onacceptabel gemis in de beschrijving van de context van het project en de functie van het ontwerpafelproces.
6	20	De paragraaf over het regio advies gaat niet over het regio advies (advies van decentrale overheden) en is eigenlijk onderdeel van paragraaf 2.2.1. Bovendien is de conclusie dat de uitkomsten van het BO Powerport van juni 2026 worden gezien als regioadvies onvolledig. Decentrale overheden kunnen namelijk aanvullende voorwaarden meegeven als regioadvies, aangezien de uitkomsten van het BO Powerport waarschijnlijk een te hoog abstractieniveau hebben om als volledig regioadvies te dienen. Dit is zo afgesproken, en dient ook als zodanig te worden opgenomen.
7	20	In paragraaf 2.2.2 staat dat het Rijk en de regio maximaal inzetten op de inbreiding en herstructurering van het POM. Dit is een selectieve voorstelling van zaken. Het gaat namelijk om de strategische uitbreiding van de Powerport, naast inbreiding en herstructurering: Rijk en regio besluiten daarom om – naast maximale inzet op inbreiding en herstructurering - het haven- en industriecluster van Moerdijk en het Amerterrein in Geertruidenberg strategisch uit te breiden en de brede welvaart en leefbaarheid in de regio te versterken. Daarbij is een rechtvaardige en menselijke aanpak nodig. Daarom worden inwoners van het gebied, het havenbedrijf, industrie en de agrarische sector actief betrokken en wordt de indexatie van de Moerdijkregeling weer in werking gesteld. Daarnaast werken Rijk en regio een nationaal strategisch profiel uit in samenhang met de andere haven- en industrieclusters, zodat in de toekomst selectief ruimte geboden kan worden aan economische activiteiten.
8	20	De gevoeligheidsanalyse gaat onvoldoende in op de toekomstbestendigheid aangezien de uitbreiding van economische activiteiten in de powerport regio vrijwel geheel ontbreekt.
9	20	Het valt ons op dat niet alle adviezen van de cieMER zijn opgevolgd. Ons is niet duidelijk wat daar de reden van is en zien dat als een manier om snelheid boven zorgvuldigheid te plaatsen. En dat past niet in de afspraken die aan de ontwerpafel gemaakt.
10	27	Inlusing Gorsdijk wordt anders beoordeeld dan in de bijlage (complex vs zeer complex).
11	28	De tekst beschrijft dat de inwoners van Moerdijk zich zorgen maken over de leefbaarheid van de omgeving door geluid en industrie. Wat daar ontbreekt is dat dat juist geleid heeft tot een besluit van de gemeenteraad om in de oostelijke richting het industrieterrein te willen uitbreiden. Dat besluit is genomen om duidelijkheid te krijgen en een eind te maken aan de onzekerheid over de kwaliteit van de leefomgeving waar de Moerdijkers als jaren mee te maken hebben. Dat ontbreekt nu en wij vinden dat daarmee tekort wordt gedaan aan de uitkomsten van de verschillende processen rond de ontwerpafel.
12	H4	Opmerkingen over H 4 worden niet herhaald. Die zijn opgenomen in onze opmerkingen over de bijlagen. Hier willen we wel meegeven dat figuur 8 op pagina 32 onleesbaar is.
13	49	De beoordeling van de toekomstvastheid roept vele vraagtekens op. De versterkte cumulatieve effecten die zouden optreden op locatie Gorsdijk bij een oostelijke ontwikkelrichting zijn met name gerelateerd aan de leefbaarheid van het dorp Moerdijk. Maar gevolg van de oostelijke richting is dat het dorp Moerdijk wordt verlaten om ruimte te geven aan de industriële ontwikkeling. De gemeenteraad heeft dit

		moeilijke besluit genomen juist om een einde te maken aan de jarenlange onzekerheid over de leefbaarheid in het dorp waar de inwoners mee te maken hebben. En waaruit blijkt dat de klantverbindingen vanuit Gorsdijk niet toekomstvast zijn en die vanuit Krukweg wel? In ieder geval niet uit de kabelstudie of de IEA, want daar is dat niet in onderzocht. En in de gevoeligheidsanalyse wordt daar geen onderbouwing van gegeven. Waarschijnlijk is die conclusie getrokken op basis van het beleid van Enexis. Hierover hebben we elders in de zienswijze al vraagtekens bij gezet.
Integrale Effect Analyse		
15	8, 12	Hier staat vermeld dat het uitgangspunt is dat de stations in een gecombineerde opstelling worden gerealiseerd. Nergens wordt uitgelegd waarom dat zo is, behalve vanuit ruimtegebruik. En vanuit ruimtegebruik levert dat juist de meest ongunstige oplossingen, blijkt uit tabel 2.1. Waarom is niet onderzocht welke ruimtelijke besparingen bereikt kunnen worden wanneer de stations niet in een gecombineerde opstelling worden gerealiseerd? Welke mogelijkheden zou dat nog geven, vooral vanwege de conclusie dat Gorsdijk niet maakbaar is door de eis van Enexis klantaansluitingen in 3 windrichtingen mogelijk moeten zijn. Dan ligt het toch voor de hand om ook te kijken naar een gesplitste oplossing
16	12	Als het bestaande 150kV-station op het nieuwe moet worden aangesloten, hoort die verbinding ook in de scope van dit project. We begrijpen dat de scope van het project afgebakend moet zijn. Maar dat betekent niet dat je afhankelijkheden of toekomstig werk, zoals het aansluiten van het bestaande 150kV station op het nieuwe niet hoeft te onderzoeken. Hoeveel ruimte gaat dat vragen en zijn daar haalbare tracés voor? En wat als blijkt dat dat niet haalbaar is en de stations niet op elkaar aangesloten kunnen worden, welke gevolgen heeft dat dan op het functioneren van het geheel? En waarom is dit dan geen onderdeel van het thema toekomstvastheid, waarin deze aansluiting als autonome ontwikkeling meegenomen had kunnen worden.
17	9-12	We hebben eerder vragen gesteld over hoeveel capaciteit deze stations toevoegen op verschillende spanningsniveaus en in hoeverre dat toekomstvast (voldoende) gaat zijn. De antwoorden die we daarop hebben gekregen zijn onvoldoende en ook in deze IEA wordt dat niet uitgelegd. TenneT en Enexis moeten kunnen aangeven hoeveel extra transportcapaciteit deze stations opleveren, hoeveel daarvan gebruikt wordt voor huidige wachlijst, en hoeveel dan nog overblijft voor toekomstige verduurzamingsplannen en uitbreiding industrie en woningbouw. We begrijpen dat exacte cijfers niet te geven zijn vanwege onzekerheden in de scenario's en veiligheidsmarges die aangehouden worden. Maar op basis van vuistregels en gemiddelden zijn daarover wel degelijk uitspraken mogelijk. Zeker voor een netbeheerder. Voor Moerdijk is het belangrijk om daar inzicht in te hebben vanwege de doorontwikkeling van het havengebied en de industrie die daar verwacht wordt. Zijn deze stations voldoende voor de doorontwikkeling van de regio, zoals besproken wordt aan de Ontwerptafel? Het onderzoek lijkt vooral ontwikkelingen tot 2035 mee te nemen, maar wat gebeurt daarna? Hoe verhouden deze onderzoeken zich tot bijvoorbeeld Target Grid. Waarom worden de conclusies daaruit, namelijk geen nieuwe deernetten in Noord Brabant tot 2050, niet in deze studie overgenomen?
18	9 en 10	Nut en noodzaak voor het station onderbouwen met aanlanding wind op zee is onjuist. Het is juist andersom. Moerdijk is één van de locaties die wordt onderzocht voor aanlanding omdat daar een hoogspanningsstation komt waar de elektriciteit van zee in het net kan worden opgenomen. Niet andersom.
19	25	In de Omgevingsvisie is opgenomen dat andere ontwikkelingen in de Groenblauwe mantel niet uitgesloten zijn, maar dat daar dan aanvullende maatregelen ter verdere versterking/aanvulling van de mantel nodig zijn. Nu wordt het in deze tekst vooral als een belemmering gebracht, die daarmee te veel zwaarte krijgt. Deze locatie is niet voor niets ook als Roode Vaartreserve in onze omgevingsvisie opgenomen, doorontwikkeling van het industrielandchap is daar zeker wel mogelijk. Het vraagt alleen wat aanvullende maatregelen om dat weer in te passen
20	28	Onder beschrijving Krukweg Zuid moet Arenbergsesingeldijk vervangen worden door Arembergse Singeldijk. Dit dient in de totale MER rapportage incl bijlage nagekeken worden, dit gaat vaker fout
21	31	Uit tabel 2.1 kan worden opgemaakt dat een gecombineerd station helemaal niet ruimte-efficiënter is dan een gesplitst station. Immers is voor Chemieweg en Keeneweg een kleiner ruimtebeslag nodig dan voor Krukweg noord en zuid. Daardoor kunnen vraagtekens gesteld worden bij het uitgangspunt om één gecombineerd station te ontwikkelen. Er zou dan ook in beeld gebracht moeten worden welke andere combinaties er mogelijk zijn, waarmee het totale ruimtebeslag geminimaliseerd kan worden. Efficiënt ruimtegebruik is immers één van de zwaarstwegende leidende principes van het rijksbeleid ten aanzien van energie én ruimte.
22	34 en Hfdst 5	In deze teksten wordt toegelicht hoe de input van de omgeving wordt meegenomen als aandachtspunten bij de alternatieven. Hierbij missen we het besluit van de gemeenteraad van december 2025 waarin de raad een keuze maakt over de richting waarin het HiM verder ontwikkeld dient te worden. Dit besluit is genomen na de formele momenten van participatie. Toch vinden wij het noodzakelijk dat ook dit besluit wordt meegenomen in de analyse. Het werpt immers een ander licht op de aandachtspunten die in tabel 3.2 en in de tabellen in H5 zijn opgeschreven. Bijvoorbeeld in tabel 3.2 over locatie Gorsdijk. De daarin genoemde aandachtspunten mbt de Roode Vaart reserve en het dorp Moerdijk komen met het besluit van de gemeenteraad in een ander daglicht te staan. Wij verzoeken u om het de aandachtspunten in overeenstemming te brengen met het raadsbesluit en dat door te voeren in alle relevante passages en tabellen.
23	33-63	In het thema Omgeving zijn aandachtspunten bij elk alternatief benoemd. Deze zijn gebaseerd op de input die door stakeholders tijdens het participatietraject is ingebracht. Sommige aandachtspunten hebben betrekking op een onderwerp dat daarna door jullie is onderzocht en waar conclusies uit getrokken zijn. Bijvoorbeeld de bereikbaarheid van sommige klanten. Een stakeholder heeft daarvan

		aangegeven dat dat voor enkele locaties een aandachtspunt kan zijn, terwijl de kabelstudie aangeeft dat die klanten gewoon bereikbaar zijn. Er zijn meer van dit soort voorbeelden waarbij de input van stakeholders achterhaald is door de onderzoeken. Door toch deze aandachtspunten te laten staan geeft dat een vertekend beeld van de alternatieven. Wij verzoeken u om de aandachtspunten waarvoor dit geldt te verwijderen.
24	35	Chemieweg – omgeving: hier ontbreekt dat deze locatie zorgt voor inlussen door de groen blauwe mantel en veiligheidszones van buisleidingen.
25	37	Gorsdijk - dat deze locatie in natuurlijk buffer ligt klopt niet, wel dat de locatie in de Roode Vaart reserve ligt.
26	37	De wijze waarop verwezen wordt naar de benodigde uitkoop van woningen vanwege ligging in magneetveldzone is wel erg minimaal. Voor een inwoner is niet duidelijk dat met 'ruimtebeslag' wordt bedoeld dat deze woningen uitgekocht moeten worden
27	37 /38	Krukweg-Noord + Zuid: In de beoordeling mis ik de vraag of er voldoende ruimte is voor landschappelijke inpassing en wateropgave.
28	37 /38	Krukweg-Noord+ Zuid: vraag of hier voldoende ruimte is voor toekomstbestendigheid wordt niet beantwoord (waarbij rekening wordt gehouden met de andere projecten die KGG in deze omgeving wil vestigen)
29	38	.De term "ruimtebeslag op drie woningen" mag wel duidelijker omschreven worden dat het hier gaat om slopen van woningen. Ook in deel B slechts 2 blz over dit effect blz 416 en 417 met verkapte beschrijving. Een leek begrijpt zo niet dat deze woningen gesloopt moeten worden.
30	39	Afbeelding 3.1: Er is geen verschil in wegingsfactor, risico op draadslachtoffers weegt even zwaar als slopen van woningen. Bovendien zijn de kosten van het slopen van woningen niet meegenomen, dus lijken de kosten laag bij Krukweg Noord en Zuid. Gorsdijk kan effect geluid worden aangepast naar beperkt negatief, omdat 2 woningen niet meer bestaan.
31	50	Overall: Omgevingsveiligheid: onduidelijk in hoeverre rekening is gehouden met de verleende vergunningen voor opslag ADR goederen op LPM en de bijbehorende contouren en aandachtsgebieden. Daarnaast: alle locaties vallen in m.i. in aandachtsgebieden van bestaande functies (explosie/gifwolk).
32	52	Gorsdijk – ophoging wordt negatief beoordeeld vanuit duurzaamheid, maar is beoordeeld vanuit situatie heden, niet vanuit de situatie van een oostelijke uitbreiding van het HIM.
33	53	Paragraaf 5.1. gaat in op onderscheidende omgevingsvraagstukken. Landbouwkundig perspectief zou als volwaardig beoordelingscriterium meegewogen moeten worden. Niet alleen bodemkwaliteit, opbrengend vermogen grond, hydrologie, verkaveling en bedrijfsomvang zijn daarbij van belang. Termen als bedrijfscontinuïteit (toekomstbestendigheid), bedrijfsstructuur en ontwikkelruimte dringen zich daarnaast als criteria op. Onderzoek onder de omgeving is daarnaast nogal ruim omschreven: professionele stakeholders en bezoekers info-bijeenkomsten zeggen niets over breedte, diepgang en expertise. Zorgvuldigheidsbeginsel?
34	53	Bijzonder hoe hier omschreven wordt dat een integrale blik gewenst is door gemeente, Waterschap, en provincie. Deze IEA wordt toch opgesteld namens EZK die ook onderdeel is van de Ontwerptafel Moerdijk, waarin zowel EZK als VRO ook hebben benoemd dat een integrale afweging noodzakelijk is. Deze zin steekt tot slot vreemd af t.o.v. de ambitie van het Rijk om ruimtelijke afwegingen integraal te maken (Nota Ruimte).
35	54 en tabel 3.2	Er staat dat omgevingspartijen betrokken zijn via bijeenkomsten en één op één gesprekken, met als doel om hun te informeren over de ontwikkelingen en tussenresultaten. Ons inziens is dit een te positieve en onvolledige voorstelling van zaken. Er zijn geen gesprekken geweest met eigenaren van woningen waar een station overheen is geprojecteerd, en die zouden moeten verdwijnen wanneer voor dat gebied wordt gekozen. Wij vinden dit een ernstige tekortkoming in het participatietraject en geen voorbeeld van een menselijke aanpak.
36	55	Op deze pagina wordt beschreven wat in de één op één gesprekken met organisaties is opgehaald. Maar de onderdelen die beschreven worden, zijn niet uitgewerkt in IEA of MER, ook is niet aangegeven waarom dit niet is gebeurd
37	55	Over onze vragen die we hebben gesteld over nut en noodzaak zien we nu meer toelichting dan voorheen. Desalniettemin verwijzen we naar de opmerkingen hierboven over pagina 9, 10 en 11.
38	56	Waarom worden hier wel één op één de punten uit het manifest van de ZLTO benoemd en wordt niet hetzelfde gedaan met de door de gemeenteraad geformuleerde randvoorwaarden bij het mandaatbesluit van november 2025?
39	68	Eerder hebben we vragen gesteld over het nut van een aarden wal van 3,5, wanneer het hele terrein 5 meter wordt opgehoogd. Daarop is aangegeven dat die wal ook lager uit kan vallen, maar het verschil op complexiteit niet significant is, omdat de aarden wal noodzakelijk blijft ivm het belemmeren van het zicht op het station. Ook deze conclusie vinden wij niet aanvaardbaar. Voor het belemmeren van zicht bestaan meerdere oplossingen dan alleen een aarden wal.
40	70	De kabelstudie geeft voor de realiseerbaarheid van de 380kV verbinding naar de Shell locatie exact dezelfde conclusies voor Gorsdijk en Krukweg. Zowel in termen van haalbaarheid als in termen van knelpunten. Kennelijk is het voor Sweco niet onderscheidend dat de verbindingen vanuit Gorsdijk wat langer zijn. Toch heeft Gorsdijk een negatievere beoordeling gekregen dan Krukweg, terwijl de

		onderbouwing daarvan ontbreekt. Dit vinden wij op zijn minst heel vreemd.
41	70	De kabelstudie geeft voor de realiseerbaarheid van de 380kV verbinding naar VAWOZ exact dezelfde conclusies voor Gorsdijk en Krukweg. Zowel in termen van haalbaarheid als in termen van knelpunten. Kennelijk is het voor Sweco niet onderscheidend dat de verbindingen vanuit Gorsdijk wat langer zijn. Toch heeft Gorsdijk een negatievere beoordeling gekregen dan Krukweg, terwijl de onderbouwing daarvan ontbreekt. Dit vinden wij op zijn minst heel vreemd.
42	73	De kabelstudie geeft voor de realiseerbaarheid van de aansluiting van Enexis klanten dezelfde conclusies voor Gorsdijk en Krukweg. Toch is Gorsdijk niet realiseerbaar, omdat Enexis aanvullende eisen stelt aan de kabelcircuits die een station verlaten. De onderbouwing van deze eisen ontbreekt volledig en is ook buiten de kabelstudie gebleven. Enexis en TenneT hoeven niet hun technisch beleid te rechtvaardigen, maar in dit geval leidt deze eis ertoe dat locatie Gorsdijk niet haalbaar of maakbaar is. In de overleggen wordt dat ook steeds genoemd zo gezegd. De impact van deze niet onderbouwde eisen dus daarmee onevenredig groot. Wij vinden dat beter onderzocht moet worden hoe de kabelcircuits het station wel kunnen verlaten, eventueel in een combinatie met een gesplitst stationontwerp.
43	74	Eerder hebben we vragen gesteld over de effecten van elektromagnetische straling op mens en dier. Daar hebben we antwoord op gekregen maar dat antwoord zien we niet in de tekst terug. Verzoek is om dat alsnog te verduidelijken in publieke stukken aangezien dat voor velen wel belangrijke informatie is.
44	79	Ik mis de aankoop van woningen bij de kosten. Bovendien is Arenbergsesingeldijk 1 een bedrijf, dus zullen de kosten nog veel hoger uitvallen dan aankoop van een woning.
45	88	We hebben in het voortraject uitgebreid stilgestaan bij de vraag of de opvanglocatie arbeidsmigranten belemmerend zou kunnen werken voor POM. Daar is toen uitgekomen dat dit niet het geval zou zijn. Hier wordt nu het tegendeel beschreven. Dat vraagt echt om meer uitleg en verantwoording. De geformuleerde conclusie is voor gemeente anders nog steeds onacceptabel.
46	89	Gebiedsontwikkeling Zevenbergen-Noord moet naar onze mening aangemerkt worden als autonome ontwikkeling. Er is nog geen planologisch besluit genomen, maar de raad heeft wel een investeringsbesluit genomen
47		Overall: ook in de IEA wordt weer de benaming "groene zoom" gebruikt. In eerdere reacties hebben we aangegeven dat dit niet de juiste naam is. Zou aangepast worden gezien de reactie vanuit project, maar is dus niet gebeurd. Als dit soort kleine dingen niet aangepast zijn, terwijl de indruk wordt gewekt dat dat wel is gebeurd, geeft dat niet veel vertrouwen dat belangrijker opmerkingen wél correct zijn verwerkt
48		Overall: Ik mis in de IEA informatie over de effecten van tijdelijke maatregelen gedurende de bouwfase. De MER-studie lijkt te impliceren dat er diverse tijdelijke maatregelen nodig zijn (waaronder huisvesting arbeiders) Ook die horen hier afgewogen te worden
49	59	Op diverse plaatsen in MER en IEA wordt verwezen naar een mogelijke verplaatsing van Seveso-bedrijven als mitigerende maatregelen. Onduidelijk blijft om welke bedrijven het dan gaat en of die maatregel uitvoerbaar is.
50	63	Hoe kan het zijn dat in deze fase van het proces nog steeds niet bekend is welke oppervlakte definitief bekend is? Welke informatie is nog nodig om de hoogte van de commutatiespanningen te berekenen en conclusie te trekken over benodigde oppervlakte? Dit leidt misschien niet tot een onderscheidend technisch criterium, maar het is wel vitale informatie om te weten of alle benodigde ontwikkelingen passen op de gewenste locatie.
51	64	In de beoordeling zijn alleen de hectares voor de stations en de Ten-ter maatregelen meegenomen, maar niet de ruimte die nog aanvullend nodig is voor oplossingen in de wateropgave, landschappelijke inpassing en mogelijke ruimte voor het nemen van bronmaatregelen voor geluid. Daarmee is dus niet bekend of de ontwikkeling daadwerkelijk past op de onderzochte locaties. Zeker als nog een extra koppelveld nodig zou zijn
52	67	Keeneweg: IEA is onduidelijk of de vrije veiligheidszone op deze locatie niet mogelijk is of niet nodig is. Onduidelijk hoe hier tot de conclusie 'technisch niet mogelijk' gekomen wordt.
53	68	Gorsdijk: realisatie van aarden wal en station hoeft niet volgordekelijk te gebeuren. Periode van juridische procedure en bouw zijn zodanig lang dat er voldoende tijd is om de grond tijdig in te laten klinken. Conclusie 'technisch zeer complex' daarom niet te volgen.
54	68	Een aarden wal is een even grote hindernis voor te realiseren masten als dijken in het gebied. Aangezien dijken hier niet als belemmering worden beschreven, zou een aan te leggen aarden wal bij Gorsdijk ook niet onderscheidend moeten zijn.
55	73	Realiseerbaarheid 20kV klantaansluitingen Gorsdijk: onduidelijk welke beschermde stroken langs de Roode Vaart worden bedoeld die tot een belemmering leiden. Daarnaast: als tot een oostelijke ontwikkeling wordt gekozen, vervalt dit argument mbt Gorsdijk.
56	78	De benoemde op te lossen belemmeringen bij Gorsdijk tonen aan dat een integrale afweging over het gebied noodzakelijk is. Een aantal van deze belemmeringen zouden anders beschouwd worden als de oostelijke ontwikkelrichting voor uitbreiding HIM gehanteerd zou worden.
57	79	Tabel 7.1: bij de conclusies tav perceeleeigenaren bij Krukweg Noord en Zuid ontbreken de percelen die nodig zijn om de inlissing mogelijk te maken. Dat er slechts 1 perceel eigenaar zou zijn, klopt daarmee niet.
58		De weging van de verschillende aspecten is niet duidelijk. Welk aspect weegt zwaarder. Weegt ook hier, net als bij 380kv ZWO de kostenoverweging het zwaarst? Dan moet dat nu al duidelijk uit het IEA blijken.

59	86 ev	De scope van dit project is bouw van POM 380-150-20 kV. Er is geen noodzaak aangetoond voor een verdere uitbreiding op het net. Dit is tot op heden ook niet ingebracht als onderdeel van de door de gezamenlijk overheden vastgestelde opgave. Mogelijkheden tot voor uitbreiding van het station kunnen daarom naar onze mening niet meegewogen worden.
60	91	Waterfront Moerdijk: deze ontwikkeling behelst ook een woningbouwontwikkeling (nieuwbouw 31 woningen). Bestemmingsplan vastgesteld in 2021
Transportstudie		
61		Overall: Risico's welke in de transportroute beschouwd zijn, beperken zich tot technische risico's en vooral gericht op ondergrondse infrastructuur. Het is in dit stadium daarom niet op voorhand te garanderen dat een voorkeursroute mogelijk is. Dit vraagt nadere uitwerking, waarbij de risico's welke wij zien hierboven vermeld zijn.
62	9	Route 01- geheel over terrein HBM, niet getoetst
63	15	Route 02 – geheel over terrein HBM, niet getoetst
64	19	Route 03 – geheel over terrein HBM, niet getoetst
65	24	Route 04 – geheel over terrein HBM, niet getoetst
66	30	Er wordt gesproken over de A59 – hier wordt neem ik aan A17 bedoeld?
67	30	Route 01 – niet over gronden Gemeente Moerdijk, niet getoetst
68	34	Route 02 – niet over gronden Gemeente Moerdijk, niet getoetst
69	38	Route 03 - niet over gronden Gemeente Moerdijk, niet getoetst
70	46	Route 04- Keeneweg wordt haaks gekruist. Vraagt nadere uitwerking als deze variant gekozen wordt.
71	48	Route 05 – via water Roodevaart – niet over gronden gemeente Moerdijk, niet getoetst
72	55	Route 01 – J.W. Frisostraat – route kruist bomenrij en nog aan te leggen fietspad Zevenbergen-Moerdijk. Rond de tijd van transport is dit fietspad gereed, en niet geschikt voor gewicht transport.
73	57	Route 02 – idem aan opmerking route 01
74	59	Route 03- ongeschikt. Kade haven Moerdijk is niet stabiel genoeg voor zware actie. Daarnaast is route door dorp Moerdijk ongewenst.
75	61	Route 04 – Kruising met weg Roodevaart. Vraagt nadere uitwerking als deze variant gekozen wordt.
76	63	Route 01- niet over gronden Gemeente Moerdijk, niet getoetst
77	66	Route 02 – J.W. Frisostraat – Steenweg: Onduidelijk is of deze wegen het totale gewicht van het transport aan kunnen. Dit moet nader onderzocht worden als voor deze route gekozen wordt. J.W. Frisostraat: deze weg staat in 2026/2027 gepland voor groot onderhoud, inclusief verkeer remmende maatregelen welke uit het verkeersonderzoek komen. Uitstel van deze maatregelen heeft een negatief effect op de leefbaarheid van het dorp Moerdijk. De route zal na dit onderhoud niet geschikt zijn voor een dergelijk zwaar en groot transport. Ook de kruising JW Frisostraat – Steenweg wordt aangepast. Route inventarisatie lijkt verouderd: De aansluitingen A17 – Steenweg zijn sinds 2025 VRI geregelde kruisingen Steenweg – Moerdijkseweg – Achterdijk: Deze aansluitingen met de A16 worden ingrijpend aangepast ivm LPM (juli 2026). Als de transporten plaats vinden is deze routeinformatie achterhaald en moet opnieuw geïnventariseerd worden. Kruising Arenbergsesingeldijk: nader uit te werken, nu niet te beoordelen.
78	72	Route 03 – Oversteek Koekoekendijk nader uit te werken. Mogelijk conflict met nieuwe fietspad Moerdijk – Zevenbergen, welke mogelijk aangelegd is of in aanleg is tijdens transport. Route zal ten koste gaan van bomen. Dit risico of effect is niet beschreven of uitgewerkt.
Kabelstudie		
79		Overall: de legenda's bij de kaartjes van deze studie zijn onleesbaar. Het document is daarmee onvoldoende te controleren
80		Overall: Deze kabelstudie is erg onduidelijk in wat precies wordt onderzocht in welke corridor en welke bestaande aspecten wel/niet zijn meegenomen als onderdeel van de beoordeling en hoe die zijn gewogen. Bijvoorbeeld: wensen van het havenbedrijf worden wel meegenomen, wensen van gemeente en bestaande rechten lijken genegeerd.

81	5	De inlissing naar de hoogspanningsverbindingen zijn noodzakelijk voor het functioneren van POM 380kV. De inlissing zou daarmee onderdeel moeten zijn van projectscope.
82	8	Is bij dit onderzoek ook rekening gehouden met alle bestaande leidingen in de ondergrond en eventuele (risico)contouren daarvan? Heb de indruk dat dit niet is gebeurd.
83	14/ 15	Deze kabelanalyses zijn in het document onleesbaar, ook na inzoomen
84	31	Ik mis in deze opsomming de al bestaande leidingen en de contouren daarvan
85	46	Bijzonder dat bij Case 1 wordt meegenomen dat een locatie voor het havenbedrijf minder geschikte locatie is vanwege wensen op de locatie, terwijl zelfde opmerkingen van de gemeente over andere locaties genegeerd worden. Input van betrokken partijen is daarmee niet gelijkwaardig afgewogen
86	53	Bij Case 2 wordt geen rekening gehouden met nog bestaande rechten bouw mogelijkheden op kavels. Maar mogelijke plannen van het Havenbedrijf worden wel als bepalend meegewogen.
87	59	Geen rekening gehouden met rangeerspoor (bestaand) en bijbehorende contouren.
88	98	Cases 4 en 5 – alle opties corridors – corridor gepland door de groene buffer tussen Klundert en HIM. Onaanvaardbaar (1) deze groene strook moet behouden blijven, (2) corridor valt binnen de art 14 Bevi veiligheidszone van de leidingstraat en (3) geen rekening gehouden met de bestaande hondenschool/trainingsveld in deze zone. Daarnaast kruisen sommige corridors de interne baan, bedrijfspercelen op en buiten het HIM
89	32 (232)	Als standaard wordt een bufferzone aangehouden tot o.a kabels en leidingen van 3m overeenkomstig de belemmeringsstrook. Dit kan afhankelijk van het type kabel (hoogspanning/middenspanning) te weinig zijn in relatie tot een drinkwaterleiding van Brabantwater. Brabantwater eist in bepaalde gevallen een grotere afstand in verband met de warmteoverdracht.
90	128 (328)	Is er rekening gehouden met reeds aanwezige kabels en leidingen die in het verleden met een gestuurde boring zijn gerealiseerd? In een klikmelding staat geen z-coördinaat voor de diepte aangegeven. Voor een totaaloverzicht zullen alle boorprofielen van de aanwezige kabels en leidingen moeten worden geraadpleegd. Ook in de diepere ondergrond (tussen de 2 en 50m) is het al een wirwar van kabels en leidingen die middels gestuurde boringen in het verleden zijn gerealiseerd.
91		Overall: De vermelde gegevens bij de haalbaarheidsstudies voor de verschillende tracés kan ik niet toetsen en moet ik als correct beschouwen.
92		Overall: Wat ik uit de haalbaarheidsstudies concludeer is dat de beperking vooral zit op de ruimtelijke inpassing in de ondergrond en in een aantal gevallen een overschrijding van de maximum afstand van de toegestane kabellengte. Wij zijn gewend om alle kabels in de (onder)grond te leggen waarbij we noodzakelijke watergangen kruisen. Als we daar tegen ruimtebeperkingen aanlopen moeten we zoeken naar alternatieven. Een alternatief zou kunnen zijn dat we kabels gaan leggen in of boren onder de watergangen waar we nog wel ruimte hebben en mogelijk kortere tracés kunnen realiseren. Met windmolenparken op zee liggen de kabels naar het land ook op de zeebodem.
93		Overall: de gevoeligheidsanalyse houdt onvoldoende rekening met de kansen en belemmeringen die uitbreidingsrichtingen met zich mee brengen. Een keuze voor een uitbreidingsrichting werpt een ander licht op de huidige beoordeling De gevoeligheidsanalyse is daarom niet geschikt om als brug te dienen tussen de Ontwerptafel en de projectprocedure. Daarnaast wordt bij de oostelijke uitbreidingsrichting verondersteld dat het dorp Moerdijk zal blijven bestaan. Dat is een onterechte aanname. De dorpsbewoners hebben in 2024 in hun eigen leefbaarheidsvisie vastgesteld dat leefbaarheid dan onder de ondergrens doorschiet en er een ander perspectief geboden moet worden. Daarnaast heeft de gemeenteraad bij de keuze voor de oostelijke ontwikkelrichting aangegeven dat dat het scenario 'oostelijke uitbreidingsrichting' niet verenigbaar is met behoud van bewoning van het dorp. Door toch ervan uit te gaan dat het dorp zal blijven bestaan worden scheve te negatieve conclusies getrokken over zoeklocatie Gorsdijk.
94	2	De analyse is vastgesteld op 6 maart 2026. Waarom kijkt de analyse dan nog vooruit naar 'eind 2025'? Hier ontbreekt de actualiteit dat de gemeenteraad van Moerdijk heeft gekozen voor ontwikkelrichting Oost, waarbij het onvermijdelijk is dat het dorp Moerdijk verdwijnt. Wij vinden het belangrijk dat die actualiteit wordt toegevoegd, los van het besluit dat de ontwerptafel hierover nog moet nemen. Dan kan je ook aangeven in de passages op pagina 9 dat de verslechterende effecten op geluid gezondheid etc wegvallen.
95	5	Is het compressorstation dat voor DSC nodig is, wel in deze opsomming opgenomen? Ergo: is deze opsomming compleet? Daarnaast ontbreken alle andere opgaven vanuit mede-overheden.
96	5/6	In dit kaartje trekt het Rijk dus zelf al de conclusie dat Krukweg géén onderdeel is van de oostelijke zoekrichting.
97	7	De gehanteerde uitgangspunten zijn niet toegepast, want voor de inlissingen wordt in voorliggend plan uitgegaan van bovengronds.
98	10	Wordt nog steeds gesproken over de "groene Zoom". Eerder is aangegeven dat dit niet de correcte benaming is. Deze opmerking zou verwerkt zijn, maar is niet het geval!
MER fase 1 deel A		

99		Overall: de MER komt ook terug in de IEA en in de concept VKA zelf. Opmerkingen die daar al gegeven zijn bij de passage uit de MER deel A en deel B hebben ook betrekking op de MER, en worden hier niet allemaal herhaald.
100	8	Bouw van dit station is bij woningbouw Zevenbergen-Noord en Zevenbergen-Oost nooit benoemd als voorwaarde voor POM. Voor Zevenbergen-Oost is wordt samen met Enexis juist gezocht naar oplossing bij de Hazeldonkse zandweg. Deze beide projecten kunnen dus géén onderbouwing zijn van noodzaak.
101	15	Figuur 1.3 en opmerking pagina 15 over verbinding tussen POM en 380kv ZWO komt niet overeen. Pagina 15 stelt dat deze aansluiting onderdeel is van de projectscope, figuur 1.3 suggereert iets anders.
102	30/31	De impact van bestaande ondergrondse infrastructuur is niet meegenomen.
103	35	De camping die hier beschreven wordt, betreft de huisvesting arbeidsmigranten die al jaren bestaat?
104	45	De fietsverbinding Zevenbergen-Noord/Moerdijk wordt als autonome ontwikkeling meegenomen, kennelijk omdat er een investeringsbesluit ligt. Die heeft ook voor Zevenbergen-Noord plaatsgevonden: de gemeenteraad heeft investeringsbudget vrijgemaakt voor de stedenbouwkundige uitwerking van de eerder al door de raad vastgestelde visie Zevenbergen-Noord. Opnieuw verzoek om beide plannen op gelijkwaardige wijze mee te nemen in de afweging.
105	48	Huisvesting Blokdijk: dit is géén wijziging van de bestemming, maar vergunning voor tijdelijk afwijkend gebruik.
106	61	De bestaande risicocontouren van bedrijven en buisleidingen zijn niet meegenomen (zie omgevingsplan Moerdijk)
107	61	In het kader van Omgevingsveiligheid hebben wij eerder gevraagd of rekening wordtgehouden met de Bopa voor de bedrijven op LPM voor de opslag van ADR-goederen. U heeft aangegeven dat dat verder uitgewerkt dient te worden in een vervolgfase. Voor ons is dat niet akkoord: voor LPM is bekend aan welke opslag van ADR goederen medewerking is verleend. Daarmee is te berekenen wat de contouren en aandachtsgebieden zijn, die dienen meegenomen te worden.
108	63	Wij hebben eerder vragen gesteld of de cumulatieve magneetveldzones van bestaande en nog te realiseren hoogspanningsvoorzieningen (380kV ZWO) zijn meegewogen. U hebt daarop aangegeven dat dit niet zinvol is omdat TenneT bron- en afstandmaatregelen zijn toepast conform rijksbeleid. En dat 'vanuit een goede fysieke leefomgeving kan het wel zo zijn dat een stapeling van negatieve milieufactoren, bij afweging van alle belangen, aanleiding is voor het treffen van extra voorzorgen of maatregelen. Deze afweging wordt in het omgevingsplan door het bevoegd gezag gemaakt'. Bedoelt u nu werkelijk dat wij als gemeente straks achteraf bij het opstellen van het omgevingsplan een afweging moeten gaan maken of er extra voorzorgen of maatregelen nodig zijn? Da lijkt ons de omgekeerde wereld. Als maatregelen nodig zijn omdat magneetveldzones elkaar versterken, dan moet dan bij deze ontwikkeling afgewogen worden en voorzieningen voor worden getroffen
109	68	Onbegrijpelijk dat houtopstanden worden aangevoerd als sterk negatief aspect op gronden liggend op een industrieterrein en bestemd voor vestiging van bedrijven van een hoge milieucategorie.
110	68	Bij Keeneweg, Gorsdijk en Krukweg ontbreekt de ligging in aandachtsgebieden, die bij Chemieweg wel wordt aangevoerd.
111	68	Wordt nog steeds gesproken over de "groene Zoom". Eerder is aangegeven dat dit niet de correcte benaming is. Deze opmerking zou verwerkt zijn, maar is niet het geval!
112	77	Ook in deze tabel effect geluid Gorsdijk aanpassen naar beperkt negatief
113	87	Hoe kan het dat Krukweg-Zuid in een gifwolkaandachtsgebied ligt en Keeneweg, Gorsdijk en Krukweg-Noord niet?
114	87	In de berekening is uitgegaan van toepassing van bronmaatregelen. Hoe wordt geborgd dat die bronmaatregelen ook daadwerkelijk worden toegepast?
115	89	Zoals eerder aangegeven is camping Lansen geen recreatief terrein, maar een terrein dat al jaren wordt gebruikt voor de huisvesting van arbeidsmigranten. Het betreft dus geen nieuwe ontwikkeling, maar een bestaande functie en zou als woonfunctie meegenomen moeten worden
116	95	Gegevens over de risicocontour van het spoor op het industrieterrein zijn te vinden op pagina 15 van bijlage 1 bij de toelichting van het bestemmingsplan Zeehaven en industrieterrein Moerdijk (vastgesteld 18-1-2018)
MER deel B		
117	16	Onder het gemeentelijk beleid ontbreekt het gemeentelijk waterbeleid en het klimaatbeleid. We verzoeken u deze alsnog mee te nemen.
118	328	Omdat Roodevaart 23 en 3 zijn meegenomen, maar geen toetspunten zijn, is de uitkomst "negatief" onjuist en zou aangepast moeten worden naar "beperkt negatief".
119	388	Waarom werkt TenneT nog steeds met SF6 terwijl dat een extreem krachtig broeikasgas is en er alternatieven voor handen zijn?
120	388	TenneT heeft de doelstelling om in 2025 25% minder koper te gebruiken tov 2020. Is dat gehaald en wat is de volgende doelstelling?

121	388	TenneT heeft de doelstelling om in 2025 25% niet-recyclebaar afval te produceren tov 2020. Is dat gehaald en wat is de volgende doelstelling?
-----	-----	---

Bijlage 2: eerder ingediende opmerkingen bij de 90% versie van de MER deel B

In deze bijlage hebben we de opmerkingen opgenomen die we eerder hebben meegegeven op de 90% versie van de MER deel B. Aangezien we geen reactie hebben ontvangen over de wijze waarop deze opmerkingen verwerkt zijn, geven we die voor de volledigheid nog een keer mee.

Nr	Blz	Commentaar
Peutz rapport F23092-2-RA-003, d.d. 11 juni 2025		
1.	4	Peutz heeft in het akoestisch onderzoek een 380 kV station onderzocht, terwijl in de MER-rapportage wordt gesproken over 380 kV, 150 kV en 20 kV stations. Het is niet duidelijk of het 150 en 20 kV station nu wel of niet zijn meegenomen in het akoestisch onderzoek van Peutz. Als dit niet het geval als moet Peutz het 150 kV en 20 kV station alsnog onderzoeken. Als het 150 en 20 kV station wel onderdeel zijn van het onderzoek moet de tekst van het onderzoek hierop worden aangepast.
2	6 16	Peutz spreekt over <u>evenwijdige</u> toedeling van functies aan locaties i.p.v. <u>evenwichtige</u> toedeling van functies aan locaties (ETFAL)
3	9	In akoestische onderzoeken van andere locaties van hoogspanningsstations wordt vermeld of transformatoren wel of niet zijn voorzien van koelventilatoren omdat dit van invloed is op het bronvermogen van de transformatoren. Ook voor de locaties in Moerdijk moet Peutz vermelden of er sprake is van koelventilatoren en als dit het geval is moet hier in de berekeningen rekening mee worden gehouden. Productspecificaties ontbreken waardoor bronvermogens niet controleerbaar zijn.
4	9	Peutz heeft in het akoestisch onderzoek het langtijdgemiddeld beoordelingsniveau onderzocht. Gelet op de schakelvelden waar piekgeluiden kunnen optreden moet Peutz voor de onderzoekslocaties die bij woningen liggen (4, 6, 7 en 9) ook de maximale geluidniveaus berekenen.
5	14	Volgens artikel 3.38 Bkl dient bij toepassing van artikel 3.35, 3.36 en 3.37 het gecumuleerd geluid te worden beoordeeld om de aanvaardbaarheid te bepalen. Maar zoals de rekenresultaten nu laten zien, worden de standaardwaarden voor industrielaawaai op een geluidgevoelig gebouw (50 dB Lden en 40 dB Lnight) uit artikel 3.34 Bkl niet overschreden. Maar het gecumuleerd geluidniveau berekenen mag natuurlijk altijd in een haalbaarheidsstudie.
6	14	Peutz heeft digitale geluidmodellen beschikbaar gesteld. De rekenresultaten uit tabel 4.2 komen niet geheel overeen met de beschikbaar gestelde modellen. Als voorbeeld locatie Krukweg noord: w40 Arenbergsesingeldijk 1 50,14 dB(A) etmaalwaarde in tabel 4.2 in tegenstelling tot 51,14 dB(A) etmaalwaarde volgens digitaal model
7	15	Bij het berekenen van gecumuleerde geluidbelasting dient voor het bestaande industrieterrein te worden uitgegaan van een volledig opgevolde geluidzone (maximaal planologisch) en van de vastgestelde hogere waardes bij woningen en niet van de geluidbelasting uit 2024 zoals nu is gedaan of van de huidige situatie. De geluidbelasting op de woningen in de geluidzone kan namelijk bij het verlenen van elke vergunning op industrieterrein Moerdijk veranderen. Verder is de geluidruimte die gecreëerd is door het vaststellen van hogere waardes bedoeld voor bedrijven op industrieterrein Moerdijk en niet voor bedrijven buiten het industrieterrein. Het cumuleren van de actuele geluidbelasting van bedrijven op industrieterrein Moerdijk met het trafostation en vervolgens toetsen aan hogere waardes bij woningen heeft hiermee geen zin.
8	15	In tabel 4.2 is de bijdrage van het trafostation met en zonder BBT-maatregelen gepresenteerd. Maar in sommige gevallen is de bijdrage inclusief maatregelen hoger dan de uitgangssituatie. Dit dient te worden verduidelijkt of te worden aangepast.
9	16	Het gecumuleerd geluid dient te worden berekend volgens artikel 3.25 Omgevingsregeling. Hierbij dienen alle geluidsoorten in Lden te worden uitgedrukt. Door Peutz zijn de modellen digitaal beschikbaar gesteld en hieruit blijkt dat de geluidbijdragen van LiL-trafo en LIL-Moerdijk in bijlage 2 in Letmaal te zijn opgenomen en niet in Lden. Lcum is hiermee niet correct berekend. Railverkeer is niet betrokken in de berekening terwijl het spoor dichterbij de onderzoekslocaties ligt dan de windturbines die wel zijn betrokken in de berekening van gecumuleerd geluid. Volgens wetgeving wordt bij het bepalen van gecumuleerd geluid o.a. het volgende betrokken: <ul style="list-style-type: none"> • het geluid door een weg, spoorweg of industrieterrein <u>als een geluidgevoelig gebouw in een geluidaanbachtgebied</u> van die weg, spoorweg of industrieterrein ligt • het geluid door een windturbine of een windpark op een industrieterrein als dat hoger is dan 43 dB Lden.
10	16	Peutz heeft voor het berekenen van de geluidbelasting van wegverkeer en windturbines gegevens van atlas leefomgeving gehanteerd. Dit is niet volgens de eisen uit de Omgevingsregeling.
11	16	Opmerkingen modellering: een maaiveld hoogte hanteren van 3 meter is akkoord voor locatie 2 (op het industrieterrein) maar niet voor de locaties buiten het industrieterrein. Het industrieterrein ligt immers circa 3 meter hoger dan de omgeving.
12	20	De geluidzone is aan de westzijde van het industrieterrein in de nachtperiode volledig opgevolgd. De variant van de Chemieweg zal niet inpasbaar zijn binnen de geluidzone. De beoordeling "haalbaar onder voorwaarde" zal Peutz daarom moeten aanpassen. Verder zijn er hierboven diverse opmerkingen gemaakt. Het is afhankelijk van het effect van het verwerken van de opmerkingen of de conclusie van het onderzoek moet worden aangepast. .
E-merge, Milieueffectrapport deel B-90 % versie, d.d. 8 augustus 2025		

13	120	E-Merge geeft aan dat het heien in de aanlegfase voor variant Chemieweg niet zal zorgen voor een verhoging van het geluidniveau in het Hollands Diep. E-merge verwijst hier naar gegevens van het RIVM waar niveaus van 66 – 74 dB(A) zijn gepresenteerd. Maar gegevens van het RIVM zijn jaargemiddelde geluidniveaus en het heien zorgt voor piekgeluiden. Het is daarmee niet terecht om het heien te vergelijken met jaargemiddelde geluidniveaus. Dat heiwerkzaamheden niet zorgen voor een verhoging van het geluidniveau in het Hollands Diep kan dus niet (zonder uitgebreidere toelichting) worden geconcludeerd.
14	122	Zie vorige opmerking
15	313	E-merge geeft aan dat heien een geluidbelasting veroorzaakt van 60 dB(A) op 250 meter. Aangegeven moet worden van welk bronvermogen in dB(A) is uitgegaan voor het uitvoeren van berekeningen. Anders is de berekening niet controleerbaar.
16	314	E-merge geeft aan dat maximale geluidniveaus kunnen optreden vanwege schakelen in schakelvelden en dat dit geen invloed heeft op het langtijdgemiddeld beoordelingsniveau. Dit klopt inderdaad. Maar bij woningen gelden ook grenswaarden voor maximale geluidniveaus. Daarom moeten ook de optredende maximale geluidniveaus worden berekend bij woningen en worden betrokken in de beoordeling.
17	314	E-merge geeft aan dat de bijdrage van het gezoneerd industrieterrein is betrokken bij de beoordeling van de haalbaarheid. Dat is inderdaad gebeurd, maar er moet worden uitgegaan van de situatie waarbij de geluidzone van het industrieterrein volledig is opgevuld en niet van de situatie uit 2024 of de actuele situatie.
18	316	E-merge geeft aan dat vanwege een goede ruimtelijke ordening (ETFAL) het leefklimaat is onderzocht. Hiervoor verwijst E-merge naar het akoestisch onderzoek van Peutz. Het onderzoek van Peutz geeft aanleiding tot het maken van opmerkingen. Als deze door Peutz zijn verwerkt, moet ook de tekst in MER deel B hierop worden aangepast.
19	356, 357, 358 en 359	Peutz en E-merge gaan voor de berekening van de bijdrage van bedrijven op industrieterrein Moerdijk op de geluidzone en op woningen in de geluidzone uit van de situatie van 2024. Maar de geluidbelasting op de woningen in de geluidzone en op de geluidzone kan bij het verlenen van elke vergunning op industrieterrein Moerdijk veranderen. De geluidzone is inmiddels in de nachtperiode aan de westzijde van het industrieterrein volledig opgevuld. Bij berekeningen moet voor alle onderzochte varianten voor het hele industrieterrein worden uitgegaan van een volledig opgevulde zone. De geluidruimte op de geluidzone en de geluidruimte die hoort bij de Hogere waarden bij woningen is bedoeld voor bedrijven/mba's op het industrieterrein en niet voor bedrijven/mba's buiten het industrieterrein. De haalbaarheid van verschillende varianten kan dus niet worden beoordeeld door de situatie uit 2024 van industrieterrein Moerdijk te vergelijken met de situatie uit 2024 inclusief trafostation. Het cumuleren van de actuele geluidbelasting van bedrijven op industrieterrein Moerdijk met het trafostation en vervolgens toetsen aan hogere waarden bij woningen heeft hiermee geen zin.
20	359	E-merge beoordeelt de variant Chemieweg voor de gebruiksfase als neutraal. Het trafostation met variant aan de Chemieweg is momenteel niet inpasbaar binnen de geluidzone omdat de geluidzone aan de westzijde van het industrieterrein in de nachtperiode volledig is opgevuld. Hiermee is het trafostation aan de Chemieweg momenteel niet vergunbaar. De beoordeling van deze variant moet worden aangepast.
21	363,364 en 365	E-merge heeft rekenresultaten overgenomen uit het akoestisch onderzoek van Peutz. De gecumuleerde geluidbelasting is niet goed berekend. (zie opmerkingen op het onderzoek van Peutz). Als het onderzoek van Peutz is aangepast moet ook de effectenanalyse uit paragraaf 3.6.1 van MER deel B worden aangepast.
22		Een relevant geluidaspect bij trafostations is laag frequent geluid. Hier is niets over vermeld in de rapportage. Emerge moet het aspect laag frequent geluid betrekken bij het onderzoeken van de verschillende varianten.

<https://iplo.nl/thema/geluid/geluid-regelgeving/gecumuleerd-geluid/>